Cana asobnaha numaru 20 hr. Pierasyłka apłačana ryčałtam.

Nr. 13 (558). Wilnia, Niadziela 18 Sakawika 1934 h. Hod X (XVIII).

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adres Redakcyi i Administracyi: WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1). Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.	HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.	„Biel. KRYNICA" kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ŭdwaja daražej. Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

Беларуская позытыўная праца.

(*З нагоды адведзінаў гурткоў Беларускага Інстытуту Г. і К.*).

Карыстаючы з запусных „вакацыяў", званых на віленскім унівэрсытэце «астаткамі», якія, як у папярэднія гады, трывалі чатыры дні,—сёлета ад 11 да 14 лютага ўключна, — я выехаў на вёску. Каб прадоўжыць тэрмін быцьця на вёсцы, выпрасіў ад унівэрсытэцкай улады прадоўжаньне для сябе „астаткаў" да 20-га лютага. Выкарыстаць гэты час на вёсцы маніўся ня толькі для асабістага адпачынку, але і для грамадзкай працы. Плянаваў паміж іншым адведаць некаторыя гурткі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры. Каб усьцерагчыся перашкодаў у здзейсьненьні такога пляну, наколькі ён датычыць гурткоў Інстытуту, дастаў ад Цэнтральнага Ураду Інстытуту адпаведнае поўнамоцтва.

У гэтым артыкуле хачу падзяліцца з чытачамі «Б. Крыніцы» з уражаньнямі, якія атрымаў з аб'езду мною беларускай вёскі. Адведаў-жа чатыры гурткі Інстытуту —у гмінах Смаргонскай (Ашмянскі павет) і Жодзішнай (Вялейскі павет), а таксама некаторыя вёскі іншых гмінаў.

I. АГУЛЬНЫЯ ЎВАГІ.

(*Аб позытывізме ў беларускім адраджэньні*).

Правідловым зьяўляецца адраджэньне кожнага народу, калі яно сягае нетраў народу і падставаў яго духовага і матэрыяльнага бытаваньня. Тады гэтае адраджэньне становіцца позытыўным, а ідэалы ягоныя, з пэўнасьцю можна сказаць, будуць асягнуты. Беларускае адраджэньне, у маім разуменьні, ня толькі зьяўляецца адраджэньнем гістарычнай мінуўшчыны, выкрываньнем здабыткаў беларускага творчага народнага генія, — каб гэткім чынам атрымаць духовы субстрат (падставу) дзеля беларускай сучаснасьці, — але беларускае адраджэньне абымае таксама элемэнты нацыянальна соцыяльныя і вызвольныя, якія мы бачым у адраджэньні іншых народаў, а так-жа элемэнты агульнага цывілізацыйнага і культурнага поступу ўсіх народаў, не адкідаючы і суседуючых з народам беларускім.

Гэтыя апошнія элемэнты, калі яны маюць характар агульна-людзкі, трэба прыняць бяз шкоды для беларускага народу, для ягонай індывідуальнасьці, іншыя-ж элемэнты, як уласьцівыя толькі некаторым народам, — для беларускага народу зьяўляюцца проста згубнымі, бо.. прыносяць яму нацыянальную сьмерць.

Іншымі славамі, беларускае адраджэньне ў шырокім пайме, паводле майго разуменьня, мае за задачу адрадзіць беларускі народ апіраючыся на *ягонай сьветлай спадчыне — мінуўшчыне — і на агульна-людзкай культуральна - цывілізацыйнай сучаснасьці,—каб правясьці ў гэтым народзе ідэю дэмакратызму ў найшырэйшым значэньні гэтага слова, а значыць ствары́ць з беларускага народу, з беларускіх гушчаў, удзельніка цывілізацыйных і культуральных здабычаў чалавецтва, ствары́ць Вольны Народ.*

Варункам-жа, *канечным варункам* зьдзейсьненьня гэтакай задачы беларускага адраджэньня зьяўляецца ўпартая, арганічная, позытыўная, мазольная і доўгатрывалая, найчасьцей ахвярная праца. Гэтую працу называю беларускім позытывізмам.

Некаторыя з нашых крыкуноў, фразэолёгаў, як здаецца, не разумеюць гэтага і нахальна цьвердзяць, што беларускага позытывізму няма шака, што беларусы за 15 гадоў нічога пад Польшчай не зрабілі. Каб пераканаць іх, ня трэба шукаць шмат доказаў. Доказам беларускага позытывізму, ягоным эфэктам, зьяўляецца хоць-бы і тое, што паводле афіцыяльных статыстычных даных, — калі возьмем пад увагу толькі Зах. Беларусь (пад Польшчай), — у апошняй, з 1931 году, перапісі насельніцтва—беларусаў налічана 1.500.000 галоў. Калі гэтую цыфру параўнуем з цыфровымі дадзенымі сьпісу з 1921 г., атрымаем розьніцу (каля 1/2 мільёна), якая найлепш сьцьвярджае ўзрост беларускага ўсьведамленьня, выражанага ў *афіцыяльных* цыфрах.

Хто ведае варункі беларускага жыцьця пад Польшчай, варункі беларускай адраджэнскай у ёй працы, хто ведае, якімі тэндэнцыямі прасякнута нацыянальная палітыка (у асобнасьці да беларускай меншасьці) польскіх урадавых і неурадавых дзейнікаў ад пачатку існаваньня сучаснай польскай дзяржаўнасьці да сягоньняшніх дзён, хто ведае, як польскі дзяржаўны апарат, — прыкладам — апарат агульнай дзяржаўнай адміністрацыі (ваяводзтвы, староствы, паліцыя і т. д.), апарат адміністрацыйны школьны, скарбовы і т. д. і т. д., — працуе на беларускіх землях, з каго ён складаецца; хто ведае, як герархі Каталіцкага Касьцёла і Праваслаўнай Царквы, а так-жа іх ніжэйшы клір пад плашчом хрысьціянства «працуюць» з амбоны і па-за ёй, у касьцеле-царкве і па-за імі, на карысьць польскай, або расейскай «рацыяў стану», хто ведае проблему польскага асадніцтва і соцыяльнае палажэньне беларусаў у Заходняй Беларусі, хто ўрэшце ведае нэндзу, цемнату, эканамічна-гаспадарчы стан беларускай вёскі, лёс беларускага школьніцтва і агулам беларускай асьветы, — той сьцьвердзіць, што ў Польшчы *існуе вялікая беларуская проблема. Побач з гэтым той сьцьвердзіць, што існуе, — паміма ўсяго,* — калі ня поўны, найшырэй разгорнуты ўсімі дзейнымі сіламі народу, беларускі позытывізм, то існуе ягоны грунт, *а гэтым грунтам ёсьць узбуджаная да жыцьця, адпорная на ўсякія апэтыты суседзяў «дабрадзеяў», беларуская народная стыхія.*

Я. Ш.

25.III.1918 — 25.III.1934.

XVI-тыя ўгодкі Абвешчаньня Незалежнай Беларускай Народнай Рэспублікі.

За прыкладам мінулых гадоў Беларускі Нацыянальны Камітэт у Вільні ладзіць і сёлета 25 сакавіка ўрачыстае сьвяткаваньне ўгодкаў Абвешчаньня Незалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі з наступнай праграмай:

1. НАБАЖЭНСТВЫ:

А гадзіне 10-тай на раніцы ўрачыстая Імша ў касьцеле сьв. Мікалая (зав. сьв Мікалая 8);

А гадз. 12 у саборы сьв. Духа, пасьля Абедні, ўрачысты малебен.

2. СХОД БЕЛАРУСКАГА НАЦ. КАМІТЭТУ:

А гадзіне 7 мін. 30 увечары ў залі Беларускага Інстытуту Гасп. і Культуры (Завальная 1—1) урачыстае паседжаньне Беларускага Нацыянальнага Камітэту з учасьцем гасьцей, на якім Кс. В. Гадлеўскі прачытае адпаведны рэфэрат.

3. КАНЦЭРТ:

пасьля рэфэрату адбудзецца вокальны канцэрт беларускай народнай песьні пад кіраўніцтвам А. Стэповіча.

Вільня, 15.III 1934. *Прэзыдыюм Б.Н.К.*

З дзейнасьці Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры.

Вільня. З справаздачы, якую перадаў у Цэнтралю аб сваей дзейнасьці Віленскі Аддзел Беларускага Інстытуту Гасп. і Культуры за 1933-34 г. (ад 15.III-33 г. да 11.III. 34 г.), відаць, што ўступаючы урад Аддзелу, які распачаў сваю кадэнцыю ў сакавіку мін. году, меў спачатку вялікія труднасьці ў арганізаваньні культурнай працы з прычыны неадпаведнага памешканьня. І толькі павосені, калі Інстытут перанёсься ў сучаснае памешканьне, ажывіў сваю дзейнасьць. Перадусім наладжана была канцэрт-вечарына, на якой прысутных было каля 50 асоб. Далей сарганізаваны два навуковыя одчыты на актуальныя тэмы: Аб рэформе белар. правапісу ў Савецкай Беларусі — Др. Я. Станкевіча, і Аб коопэрацыі — Інж. А. Клімовіча. Найбольшай імпрэзай Аддзелу былі традыцыйныя беларускія „Бліны". У праграму гэтага вечару ўвайшлі: бліны, гарбатка, гумарыстычныя дэклямацыі, солё на скрыпцы і танцы. Прысутных было каля 120 асоб. Апрача імпрэз агульных, у якіх дапамагалі сябры, урад вёў ад пачатку свайго урадаваньня кіраўніцтва бібліятэкай Цэнтральнага Ураду Б. І. Г. К., з якой у сучасны мамэнт карыстае каля 35 асоб, далей сябры ўраду вялі шырокае распаўсюджваньне на вёсцы кніжак і газэт, якія на гэтую мэту ахвяравала бел. кнігарня „Пагоня." Выслана на вёску цэлыя тысячы экзэмпляраў розных кніжак. Найбольш разышлося патрыётычнай і ўсьвядамляючай літэратуры, а паіменна: „З Роднай Нівы," „Веснавыя мэлёдыі" Фр. Грышкевіча, „Дудка Беларуская" Фр. Багушэвіча, „Смык" таго-ж аўтора, „Прыповесьць" Ёргенсэна, „Фізычн. выхаваньне грамадзянства" Ул. Казлоўшчыка, „Сымон Музыка" — Я. Коласа, „Новая зямля" таго-ж аўтора.

Дбаў заўсёды урад, каб у чытальні Інстытуту былі новыя газэты і сягоньня маем болей 10 газэт у розных мовах: беларускай, расейскай, польскай, украінскай і літоўскай. Чытачоў сярэдня ў дзень выпадае 15—20 асоб.

Паседжаньняў урад адбыў 3, уваходзячых папераў 2, выходзячых 6.

Выбыла сяброў 2, прыбыло 3, агульны лік сяброў 34.

Стан касы: прыход 310,20 гр., расход 282,98 гр., сальдо 27,20 гр.

На бягучы 1934 г. на агульным сходзе сяброў Віл. Аддзелу дня 11.III. г. г. выбраны урад у наступным складзе: старшыня—А. Стэповіч, віцэ-старшыня інж. А. Клімовіч, скарбнік Я. Найдзюк, сэкрэтар Ул. Казлоўскі і сябра ўраду Ал. Яцына, у заступнікі сяброў ураду—Махонька і Я. Малецкі.

в. Юшкі, Віленска-Троцкага пав. З справаздачы, якую прыслаў гурток у Юшкох, відаць, што ў 1933 г. агульны сход сяброў адбыўся адзін і тры паседжаньні ўраду гуртка. Сяброў было 10. У бібліётэцы было 103 кніжак, з каторых карысталі 23 асобы і прачыталі 68 кніжак. Газэт выпісывалася чатыры, як: „Бел Крыніца" (13 екз.), „Хрысьціянская Думка" (5 екз.), „Шлях Моладзі" і „Самапомач". Прыходу было 9 зл. 65 гр., а расходу 9 зл. 60 гр. Новы ўрад выбраны ў наступным складзе: 1. старшыня —Каспэр Баркоўскі, 2. скарбнік—Віктар Латышовіч, 3. сэкрэтар—Язэп Ярмалковіч; з гэтых скарбнік з Кердзеяўцаў, а астальныя з Юшкоў, разам з кандыдатамі Язэпам Станкевічам і Міхалам Кіткоўскім. Гурток пашыраў беларускае друкаванае слова кніжкай і газэтай, а большай дзейнасьці з прычыны крызысу выявіць ня мог.

Z biełaruskaj katalickaj niwy.

„Chryścijanskaja Dumka", biełaruskaja katalickaja časopiś, za m-c sakawik 1934 h. Nr. 3 (94), padaje nastupnyja wiestki:

Rekolekcyi dla biełarusaŭ katalikoŭ. Sioleta za prykładam minułych hadoŭ, u Wilni adbylisia rekolekcyi dla biełarusaŭ katalikoŭ. Rekolekcyi hetyja adbywalisia, jak zaŭsiody, u kaściele św. Mikałaja, 12, 13, 14 het. mies., a 15 ha była supolnaja św. Komunija. Skarystała z rekolekcyjaŭ dawoli značnaja hramadka biełarusaŭ. Kirawaŭ rekolekcyjami ks. dr. St. Hlakoŭski, za što jamu ŭsie rekolektanty byli duža ŭdziačnyja.

Paświačeńnie biełarusa. 30.I. siol. hodu pryjechaŭšy z Juhasławii ŭ Rym biskup uschodniaha abradu Niaradi paświaciŭ na subdyjakana, a 2.II. na dyjakana studenta Padziawu, Maryjanina, biełarusa, jaki wučycca ŭ Rymie.

Nabaženstwy dla biełarusaŭ. Z pryčyny wialikodnych feryjaŭ, kali biełaruskaja wučnioŭskaja i akademickaja moładź pierawažna wyjaždžaje na prawincyju, biełaruskija nabaženstwy, jakija adbywajucca ŭ Wilni ŭ Kaściele św. Mikałaja, spyniajucca ad 25.III.1934 da 8 IV.1934 h.

Z žyćcia Kłajpedy.

„Viln. Žodis" (Nr. 2 siol. h.) u artykule dr. A. Alsejki pad nazowam: „Klaipedoj" (U Kłajpedzie) padaje cikawyja wiestki z žyćcia litoŭskaha kraju Kłajpeda i z žyćcia litoŭskaj marskoj prystani tej ža nazowy. Woś hałoŭnyja wiestki z henaha artykułu.

— ...Praz dziesiać hadoŭ litoŭskaj u Kłajpedzie haspadarki, zrobleny tam u žyćci ekanamičnym wialiki postup. Z niaznačnaha pradwajennaj Niamieččyny miesta Kłajpeda wyrasła ŭ wialikuju sučasnuju prystań. Pryłučanaja da Litwy stałasia jana wialikim litoŭskim centram handlu i promysłu. U dzień praz hetuju prystań prychodzie i adchodzie tawaraŭ na miljony litaŭ. Najlepš heta pakazwaje lik parachodaŭ. U 1913 h. u prystań Kłajpedu było prypłyŭšy 789 parachodaŭ, a ŭ 1932 až 1,113.

U Kłajpedzie znachodziacca najbolšyja litoŭskija pradpryjemstwy dziela apracoŭki lesu, u pieršuju čarhu tartaki. U wa ŭsim Kłajpedzkim krai takich tartakoŭ, u jakich pracujuć 200 rabotnikaŭ, jošć 12, a ŭ miescie pracujuć dźwie wialikija fabryki faniery. U fabrycy celulozy pracuje da tysiačy rabotnikaŭ. Isnuje i pracuje tam tak-ža fabryka pałačak da siernikaŭ, jakaja hetych pałačak wyrabiła da paŭtary tysiačy tonnaŭ. Raźwiwajecca tak-ža pamysna promysł tekstylny (tkacki), dla jakoha isnujuć čatyry wialikija pradpryjemstwy, u katorych pracuje da 1,600 rabotnikaŭ. Jošć tam tak ža dwa najwialikšyja ŭ Litwie młyny, što absłužwajuć niatolki Kłajpedu i ahułam usiu Litwu, ale tak-ža mieluć muku na wywaz zahranicu. Dzieić tam takža fabryka bekonaŭ (wyrabu świnoha miasa). Aprača hetych fabrykaŭ, u Kłajpedzie isnuje jašče cały rad fabrykaŭ myła, kosmetykaŭ, wina, drotu, wyrabaŭ žaleznych. Jošć urešcie wialikaje pradpryjemstwa dziela budawańnia parachodaŭ.

U Kłajpedzkim krai dziela budžeńnia litoŭskaj narodnaj świedamaści i twareńnia narodnaj kultury jošć cały rad litoŭskich arhanizacyjaŭ, z jakich najważniejšaj źjaŭlajucca „Mokyklu Dzangija" (Tawarystwa Škoły). Zadańnie hetaj arhanizacyi zakładać prywatnyja litoŭskija škoły, bo ŭ tych škołach, jakija zakładaje miascowaja ŭłada, časta bolš biarecca pad uwahu mowa niamieckaja, jak litoŭskaja. Ahułam u Kłajpedzkim krai litoŭskich škoł, jakija ŭtrymoŭwaje hena tawarystwa, jošć 235. Isnuje tam tak-ža cały rad inšych litoŭskich arhanizacyjaŭ kulturnych, hramadzkich, ekanamičnych, palityčnych.

Majuć Kłajpedzkija litoŭcy i swaju štodziennuju časopiś „Lietuvos Keleivis" (Litoŭski Wandroŭnik)...

Padajučy hetyja wiestki, prypaminajem, što Kłajpeda choć spradwiakoŭ litoŭski kraj, ale całyja wiaki naležyła da Prusii, dzie niamieččyna zakaraniłasia duža hłyboka i šyroka. Adrabić heta ŭsio — zadańnie nialohkaje, adnak, jak bačym, pry systematyčnaj i wytrywałaj pracy litoŭskaha hramadzianstwa, sprawa heta raźwiwajecca pamysna.

Nie zabywajmo tak-ža, što Kłajpeda — heta najbliżejšaja marskaja prystań i dla Biełarusi.

Dziela hetaha, zrazumiełaj dla nas pawinna być patreba bliżejšaha paznańnia hetaj prystani i taho kraju, dzie jana znachodzicca, a tak-ža pawinna dla nas być zrazumiełaj patreba bliżejšaha ŭzajemnaha paznańnia i zbliżeńnia narodaŭ biełaruskaha i litoŭskaha.

M. K.

Pierahlad koniaŭ.

Dziaržaŭnyja ŭłady zahadali na sioleta pierahlad koniaŭ uwa ŭsiej Polščy nastupnych katehoryjaŭ: 4 hodnich, jakim buduć wydawacca pašparty; starejšych, katoryja z jakoj-kolečy pryčyny nia majuć pašpartoŭ; 12 i 13-hodnich, jakija majuć katehoryju W. (zdatnyja ŭ wojska — ŭ kawaleryju), AL i AC (zdatnyja ŭ wojska — ŭ lohkuju i ciažkuju artyleryju), a tak-ža i z katehoryjaj T (zdatnyja ŭ aboz); 16 hodnich i starejšych.

Pierahlad heny maje pačacca ŭ krasawiku i maje być zakončany prad polnymi rabotami

Ważnaje dla dwornych parabkoŭ i ahułam ziemlarobskich najomnikaŭ.

Nadowiačy zakončyła swaju pracu miajscowaja, na Wilenščynu i Nawahradčynu, Nadzwyčajnaja Razjemčaja Kamisija, zarhanizawanaja rasparadžeńniem Min. Hram. Apieki z dn. 13 I 1934 h., dziela ŭstanaŭleńnia normy pracy i zapłaty ziemlarobskim rabotnikam na 1934—35 hod u Wilenskim i Nawahradzkim wajawodztwach. Kamisija hena ŭstanawiła ŭ hetaj sprawie dahawor.

Čašć I dahaworu ŭstanaŭlaje warunki pracy i zapłaty ardynarystam.

Čašć II ustanaŭlaje warunki pracy i zapłaty stałaŭnikom.

Čašć III narmuje warunki pracy i zapłaty ramieśnikam.

Pracoŭny słuzbowy hod pačynajecca ad 1 krasawika 1934 h. i kančajecca 31 sakawika 1935 h. Abiedźwie starany abawiazwaje 3 miesiačny termin admowy pracy, a mianoŭna — najpaźniej ad 31 śnieźnia 1934 h. Nieadmoŭleńnie indywidualnaha dahaworu ab pracy ŭ abaznačanym terminie abaznačaje zaklučeńnie dahaworu na nastupny hod. Razryŭ dahaworu ŭ praciahu hodu moža nastupić tolki na padstawie pastanowy Razjemčaj Kamisii, abo pastanowy dziaržaŭnaha sudu. Hety dahawor ustanaŭlaje hadziny pracy i za nadličbowyja hadziny rabotniki majuć prawa trebawać datkowaj zapłaty pa 30 hrošaŭ za hadzinu. Za pracu ŭ świata, pawodle dabrawolnaha dahaworu, rabotnik maje prawa trebawać pa 35 hr. za hadzinu.

Pensija i ardynaryja furmanom, parabkom, staražom i pastuchom na 1934—35 hod ustanaŭlajecca ad 90zł. i 12 kwintalaŭ ardynaryi—da 65 zł. i 11 kwintalaŭ ardynaryi.

Ardynarniki atrymliwajuć pensiju kwartalna źnizu.

Aprača hetaha, ardynarnik atrymliwaje 36 z paławinaj akraŭ ziamli i maje prawa trymać adnu karowu i drobnuju żywiołu. Dastaje kwateru, apał i chleŭ dla skaciny.

U wypadku śmierci ardynarnika, žonka jaho abo dzieci atrymliwajuć praz paŭhoda paławinu ŭsiaje zapłaty. Aprača hetaha, kožnamu rabotniku naležycca 12 dzion odpusku ŭ dni nieświatočnyja.

Pensija stałaŭnikam ličycca ad 9 da 21 zł. u miesiac, aprača hetaha, atrymliwajuć jany supolnuju kwateru i ŭsio hatowaje.

Ramieśniki, pawodle hetaha dahaworu, atrymliwajuć padwojnuju pensiju ardynarystaŭ i takuju-ž ardynaryju, a tak ža i ziamlu.

Pry hetym treba pajaśnić, što hetyja warunki całkom abawiazwajuć nia ŭsiudy; dahawor hety biare pad uwahu haspadarčyja warunki ŭ kožnym pawiecie, a nawat i hminie.

Batrak.

„Polskaje Tow. Opieki nad Kresami."

A jak-ža, jošć hetkaje tawarystwa. A jak jano apiakujecca, dyk pasłuchajcie.

Nie adzin padumaje, što ciapier henaje tawarystwa najbolš prajaŭlaje enerhii, bo-ž na „Kresach" (u Wilenskim Wajawodztwie, dy nia tolki ŭ Wilenskim, bo j na Paleśsi),— ludzi haładujuć. Ale toj mocna pamylicca, chto hetak padumaje.

Tawarystwa henaje nia hetaj sprawaj zajmajecca, apiakujučysia „Kresami," bo jano maje całkom inšuju metu. Jaho meta nie baranić biełarusaŭ ad hoładu, abo nacyjanalnaj śmierci: jano šyryć na „Kresach" zusim što inšaje.

Praŭda, jano maje ŭ sabie i charaktar charytatyŭny, ale heta taksama nia dziela ratawańnia haładajučych biełarusaŭ.

„T-wa Opieki nad Kresami" robić woś što: raspaŭsiudžwaje siarod biełarusaŭ polskuju literaturu i šyryć na „Kresach" polščynu.

Woś hałoŭnaja meta hetaje wiedamaje biełarusam „apieki."

Žak.

БЕЛАРУСЫ! Падтрымлівайце сваю прэсу! Выпісвайце найстарэйшую беларускую газэту „Беларуская Крыніца"!

Piśmo z Ameryki.

(*Fabryki ŭ Schenectady N. Y.*).

Kab nas bolš biełarusaŭ pahladzieła na amerykanskija fabryki i na ichny tam paradak, dykby tady, wiarnuŭšysia da chaty, myby inačaj zawarušylisia i ŭzialisia za pracu, kab žyćcio swajo paprawić. Staju ja na šyrokaj wulicy miesta Schenectady, N. Y. i hladžu na fabryku „Generel-Electric." Hadzina čaćwiertaja pa pałudni. Ja čakaju, kab uwidzieć, jak buduć z fabryki hetaj wychodzić rabotniki. Kinuŭšy wokam na bierah raki Mohawk, pierad samaj fabrykaj, ja baču šyroki i doŭhi prastor ziamli zastaŭleny adnymi aŭtamabilami. Jany cały dzień čakajuć na swaich haspadaroŭ—rabotnikaŭ u fabrycy. Tam dalej—uprawa—pa šyrokaj wulicy u 4 biez kanca doŭhija rady stajać i čakajuć taksama aŭtamabili Prachodzie 20 minut pa čatyroch i z usich bakoŭ miesta Schenectady N. Y. siudy jašče źjaždžajucca aŭtabusy, tramwai i prywatnyja aŭtamabili. Prychodzie jakich piatok i palicejskich, kab pilnawać paradku. Paławina piataha razdajecca hudok na fabrycy i rabotniki pačynajuć wychodzić. Adny z ich doŭhimi šniurami raściahnulisia piechatoj pa wulicach Schenectady N. Y. Druhija kučami siadajuć u tramwai i aŭtabusy i śpiešna wyjaždžajuć. Trecija praz natoŭpy śpiašać da swaich ułasnych aŭtamabilaŭ, siadajuć i chutčej jeduć da chaty. Padymajecca ruch, jak na pažary. Palicyja tolki rukami dy nahami matajeć, u świstok dźmieć, adnych rabočych prapuščajeć, druhich zadzierżwajeć, i hetak, pakul usie razojducca i raźjeducca, projdzie dobraj paŭhadziny. Krychu swabadniej i z mienšym rucham hetyja samyja rabotniki źbirajucca ranicaj na rabotu. U hetaj fabrycy pracuje ludziej 26 tysiač. Pracujuć na pieramienu dzień i noč, pa wosiem hadzin. U subotu da dwanastaj dnia, a ŭ niadzielu susim nie pracujuć. Hetak jošć uwa ŭsiej Amerycy. Fabryka Generel-Electrik zajmaje miesca 150 našych dziesiacin ziamli. A ŭsich fabryčnych na jej budynkaŭ 353. Każdy taki budynak wialičynioj swajej pierawažna budzie z dobruju našu wiosku.

U budynkach hetych kamienia i cehły mała, ale zatoje adno tam žaleza i škło. Prajścisia pa hetaj fabrycy, dyk znojdzicca čaho pabačyć. Ja widzieŭ tam takoje mnostwa ŭsialakich mašyn, što raskazać i apisać usio prosta niemahčyma. Jošć tam maleńkija mašynki, jak našy kałaŭroty, abo na't jak špuli na kałaŭrotach. Jany elektryčnaściaj kruciacca i takim čynam strojnymi kalarowymi nitkami abwiwajuć draty, katoryja my ŭžywajem da elektryki. Adna, abo dźwie dziaŭčyny stajać kala hetych mašyn-špulaŭ i lohka z imi spraŭlajucca. U druhim miescy napatkaŭ ja takija mašyny, što duža jany prypaminali wialikija našy młynowyja koły. Jany krucilisia tak šybka, što strach da ich było padyści bliżej, tam niejak i ludziej kala ich nie widałasia. Jašče dalej spatkaŭsia ja z całym radam stankoŭ, jakija spraŭna rezali blachu, jak listy, cienkuju. Ludziej tut krychu bolš było, jany paradkam blachu padkładali ŭ stanki i adtul parezanuju ŭ roznyja formy wymali i sartawali.

Uznoŭ-ža dalej, jak pawalenyja piarepłaty, raściahnuŭšysia doŭha, lažali mašyny, a ich ad času da času čaławiek krataŭ i jany strojna zawiwali biezkaniečna doŭhija i jak dobraja kačałka hrubyja kabli drotu. Najcikawiej za ŭsio ŭ hetaj fabrycy jošć toje miesca, hdzie mašyny hetyja robiacca, składajucca, abo papraŭlajucca. Tam ja widzieŭ nadta taŭstyja i doŭhija žaleznyja wosi da mašynaŭ, na katorych udaŭžki wyrazalisia hłybokija raŭki, kab na wosi hetkaj macniej koły trymalisia. Z hetymi ŭsimi mašynami najbolš kłopatu ŭ tym, što jany wielmi ciažkija, ale i na heta jošć rada. Pad sklapieńniem takoj šofy ŭ hary pa žaleznych rejkach chodzie ŭzad i ŭpierad začeplenaja specyjalnaja mašyna. Jana, jak začepie krukam choć što najciažejšaje, dyk pre šybka, kudy chočaš. Ludzi ŭsiudy pa fabrycy redka parassypanyja. To tam, to siam pa čaławiečku ŭwidziš. Mašyny pracujuć, a ludzi hetymi mašynami kirujuć i ich dahladajuć. U hetaj fabrycy wyrablajuć roznyja da elektryčnaści pryłady, a najbolš dyk radyjo i elektryčnyja ladoŭni. Wyraby hetyja šyroka raschodziacca pa

Źmieny ŭ hierarchii Prawasłaŭnaj Carkwy ŭ Polščy.

Na apošniaj sesii św. Synodu Prawasł. Carkwy ŭ Polščy pastanoŭlena prawiaści źmieny ŭ carkoŭnaj hierarchii. Archijepiskap Alaksiej Hramadzki, dasiulešni Horadzienski i Nawahradzki ordynaryjuš, naznačany ŭ dyecezyju Wałynskuju z tytułam archijepiskapa Wałynskaha i Kremianieckaha, jepiskap Antonij z Kamień-Kašyrskaha — na rektara Prawasł. Duch. Seminaryi ŭ Wilni. Hetaja źmiena adbudziecca 15 krasawika s. h.

Pry hetym treba padać, što 22 i 23 h. m. adbudziecca ŭ Waršawie narada siabroŭ Pradsabornaha sabrańnia z pradstaŭnikami polskaj administracyjnaj ułady—ŭ sprawie „mienšaściowaj", h. zn. ŭ sprawie biełaruskaj i ŭkrainskaj.

Francuski kapitał u Polščy dobra procentujecca.

Apošnimi časami stałasia publična wiedamym, jak procentawaŭsia ŭ Žyrardowie francuski kapitał. U hetaj sprawie wydaŭ pastanowu i miascowy polski sud, ustanaŭlajučy sekwestr na „T-wa Žyrardoŭskich Zakładaŭ" i wyznačajučy dla jaho kiraŭnikoŭ. Sud śćwierdziŭ, što dasiulešniaja haspadarka „Žyrardowa" dawała straty i dziejała na adpłyŭ kapitałaŭ zahranicu.

Taksama śćwierdžana, što „T-wa Žyrardoŭskich Zakładaŭ" mieła zaklučany dahawor z francuskaj firmaj „Comptoir d'Industrie Cotonniere", wielmi niekarysny dla Žyrardowa, a dobra apłatny dla francuskaj firmy. A hładka rabiłasia heta tamu, što ŭ abiedźwiuch firmach byli tyja samyja kiraŭniki, a kančatkawy razrachunak byŭ taki, što Žyrardoŭ za ŭsio płaciŭ i hetyja kapitały płyli ŭ Francyju. Słowam, kapitał i niby pryjaznaj dziaržawy maje adnu metu: zysk i čym najbolšy zysk.

Sioleta sieŭnaj dapamohi nia budzie.

Ahiencyja „Press" padaje: Sioleta ŭ Polščy nia budzie ŭ šyrejšym raźmiery dla ziemlarobstwa sieŭnaj dapamohi. Ziemlarobski Bank pryznaŭ wielmi małuju sumu hrošaj na siaŭnuju dapamohu tolki niekatorym wakolicam Kieleckaha i Wilenskaha wajawodztwaŭ. Henaje wuskaje raźmierkawańnie sieŭnaj dapamohi tłumačycca niastačaj hrošaj.

Pry hetym treba zaznačyć, što polskaje ziemlarobstwa—dalokaje da ŭparadkawanaha; sialanstwa pierawaž na małaziamielnaje, jakoje da swajej pradukcyi prykuplaje, źjadajučy i nasieńnie. Dziela hetaha patrabuje sieŭnych dapamohaŭ, abo pabočnych zarabotkaŭ.

Nia lepš hetaja sprawa staić i ŭ našym Kraju. Abiadnieŭšaje małaziamielnaje sialanstwa nia moža „stačyć kancoŭ z kancami"; chleba swajho chapaje ad pieršaha snapa da Kalad, a pabočnych zarabotkaŭ u apošnija hady niama nijakich.

Treba ŭparadkawać ziemlarobstwa i ŭ našym Kraju, nadzialajučy małaziamielnyja haspadarki ziamloj.

Kala polska-niamieckaha paktu nieahresii.

Raptoŭnaje polska-niamieckaje prymireńnie i zaklučeńnie dahaworu ab nienapadańni praz 10 hadoŭ nie pierastaje cikawić mižnarodnyja palityčnyja kruhi. Z hetaje pryčyny ŭ Eŭropie štoraz wyraźniej haworać, što zhoda nia pryšła sama, dy jašče i darmowaja. Zahraničnyja hazety pišuć, što miž Polščaj i Niamieččynaj pawinna być i tajnaja častka hetaha dahaworu. Polskaja i niamieckaja presa naśmiachajecca z hetych padazreńniaŭ i nazywaje ich biazhłuzdymi i biezpadstaŭnymi. Nie zważajučy na heta, henyja padazreńni ŭ palityčnym świecie chodziać i pašyrajucca, a celaść ich achaplaje italjanskaja hazeta „Ottobre" i ŭ staćci pad zahałoŭkam „Polska-niamiecki plan padboju świetu" apiswaje hetak:

„Zahraničnaja hitleraŭskaja palityka pracuje na ŭschodzie Eŭropy z wialikim razmacham. Raptoŭny dahawor z Polščaj maje na mecie nia tolki adarwańnie ad Francyi adnaho z jejnych satalitaŭ (Polščy). Hetaha mała, kab apraŭdać adračeńnie Niamieččyny ad polskaha kalidoru. U hetym jość štości bolšaje i horšaje. Polska niamieckaje parazumieńnie maje inšuju metu: abiedźwie henyja dziaržawy pračuwajuć skory razwał balšawickaj dziaržawy—SSRR i pradbačać daśpiawajučuju sawiecka-japonskuju wajnu.

Niamieččyna „niuchajecca" z Japonijaj, padhataŭlajučy jaje da wajny z Sawietami, — a z Polščaj planuje napad na SSRR. U hetym wypadku Polšč dastała-b dazwoł zachapić Litwu, Łatwiju, Biełaruś i Estoniju i za heta adrakłasia-b „kalidoru" i Usch. Haliččyny. Niamieččyna pamahła-b paŭstać Ukrainie, jakaja siahała-b da Čornaha i Kaspijskaha mora i na Ukrainie Niamieččyna raššyryła-b swaju pramysłowuju palityku".

Hetkija woś „nawiny" padaje italjanskaja hazeta, začerpaŭšy ich z hutarak u palityčnym świecie ab polska-niamieckim dahawory.

ГРАМАДЗЯНЕ! Усе на ніву культуры! Гдзе няма, — арганізуйце гурткі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры а гдзе ўжо заложаныя — узмоцніце ў іх працу!

Wodhuki sawiecka-japonskaha napružańnia i padhatoŭki da wajny na Dalokim Uschodzie.

U Zach. Biełarusi, dzie jašče nie pranikła biełaruskaja narodnaja świedamaść, biełarusy kataliki ŭważajuć siabie za „polskich polskaj wiery", a prawasłaŭnyja za „ruskich ruskaj wiery". Hetaj nacyjanalnaj niaświedamaś ciaj biełaruskaha sialanstwa časta karystajuć sezonnyja palityki, robiačy z hetaj biełaruskaj niaświedamaści polskuju abo maskoŭskuju palityku. Na hetaj niaświedamaści spekuluje polskaja endecyja i maskoŭskaje čornasocienstwa. Da nas dachodziać wiestki, što ŭ Wałožynščynie siarod prawasłaŭnych niaświedamych nacyjanalna biełarusaŭ šyrycca prapahanda idei treciaj Rasiei; sialanam tałkujuć ahitatary, što na Dalokim Uschodzie hatujecca wajna prociŭ balšawikoŭ, u času jakoj budzie ŭ Sawietach nowaja rewalucyja i ŭ Rasiei da ŭłady dojduć samyja ruskija ludzi, jakija naładziać paradak u Rasiei i wyzwalać usich ruskich z pad panawańnia čužyncaŭ.

Nacyjanalna świedamyja biełarusy adnosna hetkaj i padobnaj ahitacyi siarod našaha sialanstwa pawinny należna suproćstawicca i pašyrać tam narodnaje biełaruskaje ŭświedamleńnie

Roznyja wiestki.

Z UKRAINSKAHA ŽYĆCIA.

Palityčnyja pracesy. U ŭschodn. Haliččynie sudowyja palityčnyja pracesy wielmi častyja. Sudziać ukrainskich terorystaŭ i nacyjanalistaŭ. Niadaŭna adbylisia hetkija dwa pracesy ŭ Sambory. Pieršy praces adbyŭsia 23 m. m., jaki zasudziŭ maładych ukrainskich sialan ad 4 da 2 hadoŭ wastrohu. Akt abwinawačańnia skaržyŭ zasudžanych za raspaŭsiudžwańnie afišak O.U.N. (Arhanizacyi Ukrainskich Nacyjanalistaŭ).

Wialikaje zacikaŭleńnie wyklikaŭ druhi palityčny praces. Sudzili Ul. Biłasa (brata pawiešanaha Wasyla Biłasa), M. Chort, M. Kuzyka i inšych. Akt abwinawačańnia skaržyŭ ich za prynależnaść da O.U.N. Sud zasudziŭ; Biłasa na 6 hadoŭ wastronu, Chorta na 5, inšych ad 4 da 3 hadoŭ, a Kuzyka apraŭdaŭ.

Z POLŠČY.

Narada b. premjeraŭ Nadowiačy adbyłasia ŭ marš. Piłsudskaha narada b. premjeraŭ h. zw. paślamajowych uradaŭ. Na hetaj naradzie miž inšymi byŭ i praf. Bartel. Kažuć, što na hetaj naradzie marš. Piłsudski zhaniŭ B.Bechaŭskuju konstytucyju, pierahałasawanuju ŭžo ŭ Sojmie i byccam abiacaŭ padać swoj prajekt konstytucyi. U suwiezi z hetaj naradaj, chodziać čutki i ab źmienie ŭradu. Hazety padajuć, što sučasny premjer Jendžejewič zahadaŭ užo ŭ chacie pakawać chatniaje pryładździe, hatowiačysia da wyjezdu z pałacu Rady Ministraŭ.

Žydoŭskija wajskowyja maneŭry. My ŭžo padawali ab isnawańni ŭ Polščy žydoŭskaj wajskowaj arhanizacyi. Sioleta heta arhanizacyja (Brith Trumpeldor) ładzić wajennyja maneŭry ŭ Zaleščykach. Na maneŭry majuć źjechacca addzieły hetaj arhanizacyi z 15 dziaržaŭ, a tak-ža z Palestyny. U suwiezi z hetymi maneŭrami, Sojmawy pasolski klub „Narodowy" padaŭ da ŭradu interpelacyju, wystupajučy suproć žydoŭskaj wajskowaj arhanizacyi ŭ Polščy.

Ziemlarobskija turmy. Presa padaje: Urad maje zasnawać niekalka ziemlarobskich kalonijaŭ dla wiaźniaŭ-sialan. Dla hetaj mety min. ziemlarobstwa praznačaje niekalka faliwarkaŭ u roznych wajawodztwach. U hetyja faliwarki pryšluć z turmaŭ wiaźniaŭ-sialan, jakija buduć, adbywajučy karu, pracawać.

Tyfus. Pajaŭleńnie hetaj zarazy świedčyć ab ciažkim žyćci nasielnictwa. Prykładam Anhlija hetaj chwaroby amal nia znaje. U našym Kraju jana pajaŭlajecca dawoli časta, pajaŭlajecca tyfus tak-ža i ŭ Polščy; niadaŭna daśledžana pajaŭleńnie tyfusu ŭ Waršawie, a ciapier hazety padajuć, što heta zaraza šyrycca ŭ Kieleččynie. Tyfus šyrycca tam, dzie nasielnictwa nie dajadaje i žywie ŭ brudach.

Kali adčyniena pošta? Dasiul na mienšych poštach byli hadziny praznačanyja na adčynieńnie pošty dla interesantaŭ ad 8 da 12 i ad 15 da 18 hadziny. Ciapier hety paradak ministerstwa źmianiaje na nastupny: pošta budzie adčyniena ad 8 da 15 hadz.

Pachod sialan na dwor. Hazety padajuć: U Haliččynie ŭ kancy lutaha zdaryŭsia krywawy wypadak pachodu sialan na dwor. Sprawa wyhladaje mienš-bolš hetak: sielanin prajaždžaŭ praz dwornaje pole, dworny ekanom zapyniŭ sielanina. Sielanin supraciwiŭsia. Ekanom pačaŭ stralać i raniŭ sielanina. Ranienaha adwieźli ŭ špital. Kali sialanie dawiedalisia ab hetym, pačali zwanić u carkwie i ŭzbroiŭšysia ŭ kały pajšli nastupam na dwor. Ekanoma mocna pabili, a dwor zdemalawali.

Z ZAHRANICY.

Razbrajeńnie ci zbrajeńnie? Wa ŭsim świecie nadta-ž ciapier modnyja klíčy ab razbrajeńni. Isnuje nawat mižnarodnaja h. zw. razbrojnaja konferencyja. Źjaždžajucca na hetu konferencyju pradstaŭniki wialikich i małych dziaržaŭ i haworać ab razbrajeńni. A ŭ siabie doma ŭsie zbrojacca. Woś sioleta anhlijski ŭrad zaćwierdziŭ wajenny budžet, jaki ma-

ŭsim świecie. Ale zatoje, što jany darahija, dyk na Biełaruś, nia wiedaju, ci zajaždžajuć.

Jość i druhaja wialikaja fabryka ŭ Schenectady N. Y. Na hetaj fabrycy wyrablajuć tolki adny piečy da ciahnikoŭ. Jana mienšaja za henu pieršuju, ale i tam pracuje ludziej dawoli, bo až 10 tysiač. Tam takija samyja wializarnyja budynki, tolki ich krychu mieniej. Chodziačy pa hetaj druhoj fabrycy, mianie dziwiła henaje mnostwa stankoŭ, što świdrujuć žaleza. Hablušak ad žaleza wahončykam nie spraŭlajucca wywozić z fabryki. Tut u dwuch miascoch kala dźwiarej dwa čaławieki šarujuć žaleza. Jak satknuć žaleza adno z druhim, dyk iskry z jaho połymiem šuhajuć. A ludzi hetyja na wačoch majuć dziŭnaj wialičyni akulary, kab prypadkam iskry im wačej nia wypiekli. Dalej, u wadnym składzie nałožany, jak taŭstyja i doŭhija biarwieńnia, celyja stahi žaleznych belak i kruhłych i kantawatych.

Jašče dalej za hetym składam ukrywajecca wializarnaja kuźnia. Tam cely doŭhi rad woddal adno ad druhoha stajać kawadły. Pry kožnym kawadle staić wialikaja pieč. Žaleza razahrawajuć u piečy i paśla na kawadle kujuć, tolki heta robiać susim nie takimi, jak u nas, małatami. Tut mašynaj padymajecca mołat i mašynaj bjecca pa čyrwonym žalezie, a ludzi doŭhimi, jak našy žerdzi, klaščami z boku na bok tolki pawaračywajuć žaleza U hetaj fabrycy ludzi najbolš zaniaty tym, što prabiwajuć dziurki ŭ žalezie, a paśla tyja samyja dziurki zanitowywajuć. A ŭ rezultacie ich raboty—stajać usiakaha sortu hatowyja strojnyja lokomotywy. Adny z ich dyk siaredniaj wialičyni, ale druhija dyk takija wialikija strašydły, što ja choć pa świecie jeździŭ roznymi ciahnikami, ale takoj wialičyni parawozu, jak tut, nia bačyŭ, mnie nihdzie widzieć nia pryšłosia. Na hetaj fabrycy ja spatkaŭ šmat rabotnikaŭ biełarusaŭ. Jany ŭsie abo z pad Nalibok, abo z pad Iwienca, a krychu jość i z pad Lidy.

Miesta Schenectady New-Jork naličaje 120 tysiač žycharoŭ. Usie jany žywuć tolki z hetych dźwioch fabryk.

Woś i Biełarusam treba staracca, kab staronku swaju padniać ekanamična, kab šyroka raźwić pramysłowaść. Heta Biełarusy zrabić mohuć, bo materyjał na heta majuć. Tolki treba nam wiedać, što ničoha samo lohka nia prychodzie. Treba rozumu i pracy i zhody. My hladzim na Ameryku i dziwimsia ŭsiamu, što tam robicca. A ja skažu, što i na Biełarusi takija samyja ludzi. Chaj-by Biełarusy ŭzialisia tak za rozum, jak amerykancy, dy tak u zhodzie pracawali, jak jany, tady-b na Biełarusi znašłasia-b druhaja Ameryka. Byli časy i ŭ Amerycy, kali ludzi biaz chleba i raboty siadzieli, ale znajšlisia ŭ ich Waschingtony i narod pašoŭ družna za imi, dyk i Ameryka stałasia ciapieraš niaj Amerykaj. My Biełarusy ŭžo taksama majem swaich ludziej. Majem inžynieraŭ, daktaroŭ, adwakataŭ, ekanamistaŭ, ahranomaŭ i h. d. Woś kala hetych ludziej nam treba ścianoj wystupić, ich rady słuchać, pad ich kirunkam pracawać. Mianie dziwić u Amerycy, jak amerykanie swaich ludziej wučonych šanujuć i słuchajuć.

Dahetul Biełarusy našy, pa ŭsim świecie razciarušyŭšysia, druhich ludziej i druhija krai swaim mazalom bahacili, zapamahali, a na rodnym zahonie ros tady pałyn dy łopuch. Paśla suświetnaj wajny, kali hranicy šyrokaha świetu začynilisia, dyk i biełarus cichańka złažyŭ ruki i spakojna čakaje, pakul ščaście samo z nieba zwalicca. Nie, Biełarusie, biary skarej twoj rozum u ruki i pačynaj iści na lepšuju darohu. A heta rabi nie adzin, ale ŭsiej hramadoj. Daŭno skazana, što ŭ jednaści siła. Adzin čaławiek moža zrabić mała čaho, ale jak hramadoj wystupie da pracy, dyk tady jość na što hlanuć. Dahetul biełarus hramadoj wybiraŭ tolki wiasnoj pastyra i pad dobry čas wyjaždžaŭ z susiedźmi ŭ tałaku. Da inšych-ža rečaŭ wystupać hramadoj jon niaprywykšy. A tut hetaha treba.

Biełaruski rabotnik.

je zbudawać 12 nowych wajennych karabloŭ i niekalka padwodnych łodak.

Amerykanski budžet pradbačyć budowu sioleta 290 nowych wajennych aeraplanaŭ.

Paŭstańnie ŭ Turkiestanie. Hazety padajuć: U kitajskim Turkiestanie adbywajecca krywawaje paŭstańnie. Z paŭstancami wajuje kitajskaje wojska. Pałažeńnie wojska ciažkoje. U bitwach u Kašhar zabita 300 mirnych ludziej — žančyn i dziaciej.

Balšawiki pradali ŭschodnia-kitajskuju čyhunku(?). Henaja čyhunka prachodzić praz Mandžuryju i wielmi patrebnaja dla rasiejskich stratehičnych (wajennych) metaŭ. Dziela hetaha woś japoncy i kałacilisia za jaje.

Ciapier balšawiki, ustupajučy Japonii na Dalokim Uschodzie, pradali hetu čyhunku. Słowam, „na wošta ciałatki i na wošta toj kłopat“.

Dimitryjeŭ z tawaryšami ŭ Maskwie. Wiedamyja z pracesu ab padpal niamieckaha parlamantu try baŭharskija kamunisty Dimitryjeŭ, Popoŭ i Tanieŭ wyjechali z Niamieččy ŭ SSRR i ciapier znachodziacca ŭ Maskwie.

Z KRAJU.

Pieraadzieŭsia za čorta, kab adabrać hrošy. U Łučai, Dzisienskaha paw., udawa M. Piaciukowa atrymała ad syna z Ameryki 100 dalaraŭ. Ab hetym dawiedaŭsia susied Karasiewič i adzieŭšysia za čorta pryšoŭ u nočy da Piaciukowaj pa hrošy. Piaciukowa pierapudziŭšysia hetyja 100 dalaraŭ addała „čortu“—Karasiewiču. U kancy adnak usio wyjaśniłasia i Karasiewiča aryštawali, znašoŭšy ŭžo tolki 90 dalaraŭ, bo 10 dalaraŭ paśpieŭ prapić.

Tyfus. Hoład u Dzisienščynie spryjaje i zarazie tyfusu. Hetaja epidemija šyrycca i ŭ samaj Dziśnie. Chworyja na tyfus— u 16 damoch hetaha miastečka.

Letarhičny son. U Šarkaŭščynie, Dzisienskaha paw., zdaryŭsia letarhičny son. J. Šulkin, 28 hadoŭ, zasnuŭ hetym snom i praspaŭ 4 dni. Miascowy doktar zahadaŭ zawieści ŭ Wilniu, dzie Šulkin u špitali pamior.

Meljoracyja kala sawiecka-polskaj hranicy. U pahraničnym pasie ŭzdoŭž sawiecka-polskaj hranicy ŭ pačatku krasawika pačniecca prawodzicca meljoracyja.

Z WILNI.

„Abaroncy“ biełaruskich pracoŭnych masaŭ. KPZB. (Kamunistyčnaja Partyja Zach. Biełarusi) prawodziačy swaju warožuju da biełaruskaha narodu dziejnaść wystupaje niby ŭ „abaronie“ biełaruskich pracoŭnych masaŭ. Nadowiačy Wilenski Akružny sud sudziŭ siabroŭ i ahientaŭ KPZB. za ich dziejnaść i zasudziŭ ich na roznyja terminy wastrohu: Fejgu Cegielnickuju na 7 hadoŭ, Basiu Perelmuter, Esteru Kapuščanskuju, Gołdu Poniemonskuju i Soru Altman—pa 5 hadoŭ, Chajku Hołchberg i Chaima Tajca pa 3 hady, a Sorku Gorfinkiel i Jankiela Žyrmana pa 2 hady.

Ci jość tut choć adna biełaruska abo biełarus? - A heta-ž siabry KPZB.!

Ministerski rospusk miajscowaha Samaŭradu. Pa zahadu ministra ŭnutranych spraŭ 14 h. m. raźwiazany miajscowy samaŭrad: Wilenskaje Haradzkaja Rada i Urad Rady. Adnačasna naznačany kamisaryčny prezydent miesta Wilni. Na prezydenta naznačany dasiulešni prezydent d-r Maleśewski.

* * *

„I budzie ŭnukam panawańnie,
Tam, dzie siahońnia płača dzied.“
Boh nie pazwolić nam zahinuć,
Adkryje woču, ŭbačym świet.
Nia budziem tracić my nadziei,
Što nie zaświecić dla nas sonca:
Boh daść pahodu i ahreje
Našu ziamielku i wakonca.
Ni apuščaj brat nosa ŭ ziemlu,
Što stała sprawa, ani ruš,
Ale pracuj, malisia Bohu—
Daść Boh ŭwaskreśnie Biełarus.
Tady prypomnim, što kazaŭ nam
Prarok narodny — naš paet:
„I budzie ŭnukam panawańnie,
Tam dzie siahońnia płača dzied.“

Staradaŭni.

Japonija.

Japonija — heta kraina fanatyzmu: relihijnaha, dynastyčnaha, nacyjanalnaha.

Japoniec lohka robić sabie „harakiry“ (rasporwaje sabie brucha i ŭmiraje) ŭ relihijnym ekstazie, z žalu pa pamioršym „mikadu“ (caru), abo z pryčyny nacyjanalnaha niaščaścia.

Japoncaŭ prasleduje „hinoe-uma“ (hod niaščaścia). Heny hod niaščaścia paŭtarajecca što 61 hod. Heny hod nawiaściŭ Japoniju ŭ 1844 h., druhi raz u 1905 h. — čarhowy maje być u 1966 h. U hety hod niaščaścia japonki niazlomna wierać.

Usie žančyny, što radzilisia ŭ 1905 h., uważajucca niaščaśliwymi; žadnaja z hetych žančyn nia wychodzić zamuž, kab nie spryčynić niaščaścia mužu i siam'i, u bolšaści jany kančajuć žyćcio samahubstwam.

Japonski rabotnik pracuje 10—11 hadzin dzienna i zarablaje 72 jen (kala 120 zł.) miesiačna.

Jena — 100 sen. Praca pačynajecca a 6 hadzinie rana. Prad pracaj rabotnik idzie ŭ wannu, što kaštuje 5 sen., na pracu zaŭsiody jedzie, za heta płacić 10 sen., abied 20 sen., abied z siamjoj 40 sen., miesiačna płacić za radyjo 75 sen.

Adnu jenu płacić za ŭtrymańnie dziaciej u škole. Mužčynski kaścium kaštuje 25 jen, žanočy 10—12 jen.

Dziaŭčaty pracujuć ad 15—16 h. i atrymliwajuć na tracinu mienšuju płatu ad mužčynaŭ.

Japonskaja ŭporystaść, wytrywałaść, fanatyzm i małyja wymohi masaŭ źjaŭlajucca hroznymi dziejnikami konkurencyi. Swaimi praduktami zasypajuć, jany nia tolki azijackija, ale i eŭrapejskija rynki.

Гэтым певедамляецца, што 18 сак. с. г. а гадз. 4 па паўдні ў Вільні ў памешчаньні Беларус. Каап. Крэдытнага Т-ва ul. Królewska 3. адбудзецца звычайны агульны сход сяброў Беларускага Каапэратыўнага Т-ва „Пчала“, на які прысутнасьць сяброў Т-ва абавязкава.

Парадак дня:

1) Адчыненьне сходу і выбары Прэзыдыўму.
2) Адчытаньне пратаколу апошняга Сходу.
3) Справаздача Управы за папярэдні гады.
4) Выбары Наглядная Рады.
5) Зьмена статуту.
6) Плян працы на 1934 г.
7) Бягучая справа.

Управа.

UKRAINSKI STUDENSKI SAJUZ U WILNI

ładzić dnia 20 sakawika 1934 h. u Małoj Haradzkoj zali, wulica Konskaja 3,

ŚWIATOČNY WIEČAR

pryświačany 120 hadaŭščynie naradzinaŭ

Tarasa Šewčenki

z nastupnaj prahramaj:

1) „Zapowit“ T. Šewčenki — wykanaje chor,
2) Pryuročanaja pramowa,
3) „NAZAR STODOLA“, drama ŭ 3 aktach T. Šewčenki, z narodnymi pieśniami i tancami.

Pačatak a hadzinie 20-aj.

Ceny biletaŭ ad 50 hr. da 2 zł. 50 hr.

Piśmy z wioski.

Kulturnaja praca moładzi.

Niachwiedy, Wialejskaha paw. Paśla doŭhaha pierarywu nešaja moładź iznoŭ uzialasia za pracu. Karystajučy z trocha walniejšaha času zimoj, zładzili my na Zapusty pradstaŭleńnie. Adyhrali „Paŭlinku“ J. Kupały. Chacia pracy było šmat, ale pradstaŭleńnie ŭdałosia dosyć dobra. Horš było z pazwaleńniem — ledź dastali. Pryšłosia dwa razy telefanawać u Starostwa. Ale ŭsioźtaki ŭsie pieraškody pieramahli i pastawili na swaim. Jość dumka, kab na Prawodnuju iznoŭ niešta adyhrać.

Hledziačy na našaje maładoje pakaleńnie i nas, starych, biareć uciecha, što našaja moładź nia tracić darma času, i sama wučycca i nas na staraść hetym ciešyć.

Dzied z Łaŭrynichi.

Jak arhanizawali pažarnikaŭ.

Budsłaŭ, Wialejskaha paw. Nadowiačy naš wojt zahadaŭ schod mužčynaŭ wajennaj katehoryi C. D. i E. Zyšlisia, bo za niepasłuchmianaść pradbačana kara ad 50 da 100 zł. Na hetaj schodcy niejki čynoŭnik pačaŭ arhanizawać pažarnuju družynu; u prysutnasci palicyi zahadaŭ padpisać deklaracyi, a chto nie padpiša — adznečyć i jamu padać. Kali padpiswali deklaracyju, i treba było ŭpisać, jakoj nacyjanalnaści, dyk naš „wučony“ Č. Wasilewič nahawarwaŭ, kab zapiswalisia palakami. Ale hetaj biazhłuździcy našy chłopcy nie pasłuchali. Treba wiedać, što Č. Wasilewič wučyŭsia ŭ Wilenskaj Biełaruskaj himnazii. Woś, čaho jon nawučyŭsia — wyrakacca swajho narodu!..

Bal.

Ab wybarach.

Rakaŭ, Maładečanskaha paw. Sioleta ludzi mieli i kłopatu i śmiechu z wybarami. A hetyja wybary adbywalisia dyk tak „sprytna“, što i apisać nia ŭsio možna. Wybarnaja technika, možna skazać, wielmi wysoka padniałasia. Hetkaj kultury daŭniej našy ludzi nia bačyli. Ja ŭžo pisaŭ adnojčy ab wybarach u hramadzkuju i hminnuju radu, a ciapier, jak kažuć, na nosie wybary wojta. Woś tut i zacikaŭleńnie wialikaje; až 8 asob u nas chočuć być wojtam, a wojt patrebny tolki adzin. Hetyja woś kandydaty i dawaj „ulapšać“ wybarnuju techniku; nadta ważnaja musić sprawa zrabić śpisak swaich prychilnikaŭ, bo heta sprawaj mocna kłapaciŭsia nawat stary wojt.

J. Makar.

Niwa čakaje siaŭcoŭ.

Šumsk, kala Wilni. Wialikaja naša Ajčyna i wa ŭsich kutkoch Jaje čutny huki mowy našaj rodnaj biełaruskaj. Pa našaj ziamlicy prachodziać palityčnyja hranicy, jakija razdzialajuć našu krainu na čaści, ale narod naš padzialić niama sposabu, jon łučycca ducham, swaimi zwyčajami, swajej pieśniaj, a najbolš i najmacniej łučycca ŭ adno celaje swajej rodnaj mowaj biełaruskaj. Heta woś padstawa i fundamant sučasnaj pracy biełaruskich baraćbitoŭ za lepšuju dolu dla našaha narodu.

Hety naš fundamant worahi biełaruskaha narodnaha adradžeńnia, — u Usch. Biełarusi maskali kamunisty, a ŭ Zach. Biełarusi palaki-šowinisty, starajucca źniščyć i załažyć tam maskoŭski, a tut polski, ale heta im nie ŭdajecca i nia ŭdasca, bo narod naš na heta nie pazwalaje i nie pazwolić. Adnym słowam, niwa čakaje siaŭcoŭ, ale siaŭcoŭ swaich.

S—čyk.

„Крыху“ памыліліся.

Ув. Кропенка, Вялейскага п. сын з зяцем забілі бацьку. На вечарынах два швагры пільнавалі ў сенях нейкай асобы, хочучы яе пабіць. Калі тая асоба выйшла на двор, шваргы сунуліся за ёй. У гэты момант бацька хацеў памагчы сыну і зяцю, але трошкі раней вышаў за іх. Сын і зяць, думаючы, што гэта тая асоба, каторую яны хочаць пабіць (была ў такім самы м кажушку, які бацька меў), ударылі так бацьку, што ён палажыўся трупам на мейсцы.

Той Сам.

Абразкі.

Маладэчна. Настаці страшныя часы. Тысячы людзей, у самай красе жыцьця, ходзяць абдзёртыя і галодныя. Гэтыя людзі страцілі ўжо ўсё, нават і надзею. Калі рэгіструюць гэтых людзей для статыстыкі і пытаюць, якой веры, адказваюць, што яны без веры, а на пытаньне, якой нацыянальнасьці, цьвердзяць, што ніякай, а чым займаюцца - нічым, галадуем.

Гэтак жывуць і гэтак гінуць гэтыя людзі.

Аднак ня ўсюды так, хоць усюды жудасна і сумна. На вуліцах спролетарызаванага гораду, дзе сваім асобным жыцьцём жыве вялікі процант усяго насельніцтва пролетарыят, адзін за другім імчыцца аўтамабіль, вязучы ўладароў гэтага жахлівага жыцьця, якія маюць выгляд добра выкармленых чацьвераногіх, у добрых вопратках і якія „пацяшаючыся“ пасьля перасытасьці, быццам жукі точацца ў норы, дзе ўзноў „развесяляюцца.“

Вось абразкі жыцьця ў горадзе. Заглянема ў вёску. Самавыстарчальнасьць ва ўсім: абутак свой—з ліпы і лазы, хлеб так-жа свой, хоць да вясны і не хваціць, а вясной усім роўна будзе грэць сонейка і трава вырасьце.

Дык стараймася, каб чым хутчэй выбрацца з гэткага жыцьця. Ідзём на сьветлы і цьвёрды жыцьцёвы шлях. Калі хто ня ведае, дзе гэты добры жыцьцёвы шлях, дык пішыце ў родную газэту і там пытайце і шукайце.

Авід.

Крыху аб нашым жыцьці.

Трабы, Валожынскага пав. Каля нас няма беларускай арганізацыі і няма сталай беларускай бібліятэкі. Людзі нашы аднак ведаюць, што яны не палякі і не маскалі, а яны беларусы. Нашы людзі любяць чытаць і свае родныя беларускія кніжкі; каля нас ёсьць г. зв. хадзячая беларуская бібліотэкі. У мяне самога было з 50 кніжак і ўсе яны „хадзяць“ па людзях. Кнігі з рук у рукі „хадзяць“ па нашых сёлах даволі густа і вельмі шырока; бывае, што кніга трапляе ў другую і трэцюю гміну. Гэтак „хадзячы“ кніжкі вельмі зношваюцца, але сяляне іх не дзяруць на папяроскі, бо чытаюць і цікавяцца. Кніжак гэтых па вёсках поўна і ўсяляках, нават і паважных. Словам, сяляне нашы ўжо любяць чытаць.

Цяпер пару слоў аб гмінных парадках. Быў у нас сэкрэтаром у гміне польскі асаднік. Гэтымі днямі паватовыя ўлады зрабілі перагляд—на кнігах—гмінных парадкаў і пасьля гэтага асаднік сэкрэтар паехаў з гміны на сваю асаду гаспадарыць, бо ў гміне мусіць ня ўмеў; людзі кажуць, што быццам гмінная каса дзюравая і праз дзюры мыльныя грошы расьцягваюць.

Марошка.

Жудасьці вёскі.

Смаргонская гм., Ашмянскага пав.—12 мінулага м. пранеслася па Смаргоншчыне сумная вестка аб жудаснай сьмерці маладога беларуса (каля 32 г.) Пётры Ушакевіча, жыхара з в. Сукневіч, Смаргонскай гм., — каторы паконьчыў сябе самабойствам, пакідаючы жонку і малое дзіця.

— У в. Белая, нядаўна здурнела жонка Мышука. Прычыны: хатні недастатак. Муж амаль што беззямельны.

— У в. Царох. 18 м. м. адзін з хлапцоў прабіў кінжалам хлапца з тэй-жа вёскі, Шчаснага. Прабітага ўнясьлі ў хату і ён тут-жа памёр. Выпадак—на грунце цемнаты.

Падсмаргонскі.

redakta JanPaźniak
Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny ŭ Wilni, Zawalnaja 1 — 3.
Wydawiec: A. Šutowič.